

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. Ст. 380.
6. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2018. № 34. С. 4-7.
7. Фініков Т. Академічна доброчесність : глобальний контекст та національна потреба // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 9 – 36.
8. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист МОН України від 23.10.2018. № 1-9/650. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18>

НАУКОВА СТАТТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Богуславська Л.Г.
доцент,
к. ф. н.,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та
архітектури»
м. Дніпро, Україна

Беззаперечним фактом сьогодення є виокремлення та наукове обґрунтування інтелектуальної власності як базової складової економічного зростання та пріоритетного чинника досягнення значних конкурентних переваг у міжнародному співтоваристві [1]. Однак, незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень, присвячених питанням інтелектуальної праці, інтелектуальної продукції, процесам відтворення, збереження та захисту інтелектуального капіталу, необхідно зазначити, що сьогодні в сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення інтелектуальної власності та класифікації об'єктів

інтелектуальної власності. З одного боку, як науковий термін поняття інтелектуальної власності має свої специфічні дефініції в галузі економіки, а з іншого боку, отримуючи своєрідну наукову наповненість, сама розглядувана дефініція, як і її об'єкти, є предметом дослідження в правознавчій сфері.

Уперше термін «інтелектуальна власність» було вжито в Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятій у Стокгольмі 14 липня 1967 року. Відтоді саме цей термін почав застосовуватися в міжнародних конвенціях і в законодавстві багатьох країн світу. За визначенням ВОІВ, інтелектуальна власність — це закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній та художніх галузях [2].

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 418) право інтелектуальної власності трактується як «право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [3]. Безперечно, що визначення юридичного тлумачення змісту інтелектуальної власності носить першочерговий характер, регулюючи права на результати творчої, інтелектуальної діяльності людини. Проте всі трактування інтелектуальної власності в межах юридичного підходу зосереджено на матеріальній формі вираження певної ідеї, а ось вирішального значення для розкриття сутності окремих об'єктів інтелектуальної власності, зокрема таких, як наукові твори, подібний розгляд не дає.

Як бачиться, сьогодні мова насамперед йде про вироблення комплексного підходу до визначення поняття «інтелектуальної власності», коли юридична, економічна складова могли б органічно поєднуватися з соціально-філософським наповненням аналізованої дефініції. Інтелектуальна власність є «галуззю права, що має справу з корисністю, застосуванням, набуттям, примусом і попередженням зловживань приватними юридичними правами в деяких формах інтелектуальних творінь у промислових, наукових,

літературних і артистичних сферах, а також у деяких формах ідентифікації підприємницької діяльності з метою їх економічного використання в конкурентній підприємницькій діяльності, у виробництві, комерції і торгівлі» [4]. Наукова думка має фокусуватися на перетині наук, щоб повноцінно охопити достатньо різноманітні за своєю функціональною належністю об'єкти [5].

Класифікація, зазначена у Стокгольмській конвенції, дає розширений перелік об'єктів інтелектуальної власності: літературні, художні та наукові твори; виконавська діяльність артистів; винаходи; наукові відкриття; промислові зразки; товарні знаки; захист від недобросовісної конкуренції; інші права, що відносяться до інтелектуальної власності [6]. Доречно згадати в цьому контексті підхід Волкова О.І., запропонований для структурування різноманітної природи об'єктів інтелектуальної власності. Науковець пропонує розрізняти такі різновиди, як інтелектуальний продукт (результат творчої діяльності, важливий для інтелектуально підготовленого кола осіб); інтелектуальну власність (право власності на результати інтелектуальної діяльності) та нематеріальний актив [7].

На думку інших вчених, доцільним є виокремлення трьох основних груп об'єктів інтелектуальної власності, до яких належать, відповідно, інтелектуальні результати мистецької діяльності; об'єкти промислової власності та наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення, тощо [8]. За такого підходу можна говорити про виокремлення в самостійну групу наукових творів, які безпосередньо орієнтовані на формування та висвітлення наукових відкриттів. Першою формою такої фіксації, звичайно ж, є наукова стаття.

Наукова стаття є твором, що обов'язково має містити наукову новизну. Саме широкий контекст наукових статей створює плідне середовище для того, щоб став можливим наступний, вищий етап інтелектуальної роботи – могло відбутися наукове відкриття. На сьогодні стан питання щодо охорони наукових відкриттів в Україні не має чіткої визначеності. Вирішення низки

проблем, пов'язаних зі створенням, експертизою, реєстрацією та визнанням наукових відкриттів, адміністративно-правовою відповідальністю, яка настає за порушення законодавства щодо наукових відкриттів[9], постає як нагальна потреба для розвитку країни в цілому.

Наукове відкриття як явище суто наукове є свідченням високого рівня науково-дослідної діяльності в суспільстві, високого рівня науки в цілому. Наукове відкриття є найвищим досягненням будь-якої науки. Наші законодавчі органи дійшли висновку, що наукове відкриття потребує правової охорони і включили його до Цивільного кодексу України. Науковому відкриттю у ЦК присвячено усього дві статті, у яких міститься визначення поняття «наукового відкриття». Це визначення відрізняється від відомих тим, що до терміна «відкриття», який вживався раніше, додали слово «наукове», отже, тепер це найвище досягнення науково-дослідної діяльності називається «науковим відкриттям». Не всі об'єкти інтелектуальної творчої діяльності належним чином захищаються нормами права інтелектуальної власності, зокрема, йдеться про наукові твори (статті, дисертації, монографії тощо), наукові відкриття, комп'ютерні програми, породи тварин, ноу-хау та раціоналізаторські пропозиції[10].

Наукова стаття як об'єкт інтелектуальної власності отримує ті ж ознаки інформаційної сутності, які загалом визначають соціально-філософські аспекти інтелектуального продукту. Зокрема щодо форм наукова стаття може одночасно використовуватися необмеженим колом осіб, на відміну від фізичного зносу матеріальних об'єктів вона може містити можливість «морального зносу» або «старіння» інформації. Суттєвим чинником є також легкість і простота тиражування та численні перетворення форм фіксації аж до відчуження від початкових авторських концепцій.

Наукові твори не можуть бути захищені нормами авторського права, яке захищає лише форму вираження твору, однак не її зміст, оскільки саме зміст у науковому творі й становить основу творчого інтелектуального доробку автора. Тому перефразувавши будь-яку дисертацію, наукову статтю

тощо можна її вільно та безкоштовно використовувати, навіть присвоїти певні наукові висновки, концепції, методи тощо, вказавши себе їх автором. Цікавим з цього погляду є пропозиція О.В.Бурлуцького щодо встановлення права автора на пріоритет наукової думки, тобто, якщо в якомусь науковому творі, який опублікований пізніше, буде зазначено, що її автор вперше виклав певні наукові ідеї, які вже були до того опубліковані іншим автором, останній має право вимагати публічного спростування такого факту автором, який їх використав, та внесення обов'язкового посилання на його роботу (це має стосуватися висновків та положень дисертацій, які виносяться на захист; висновків наукових статей тощо)[10]. На сьогодні визначенням наявності чи відсутності наукової новизни у наукових роботах займаються члени спеціалізованих комісій та експертні ради Міністерства освіти і науки України, а спеціальні антиплагіатні системи визначають, чи не порушено в рукописі авторські права інших осіб. Додамо також, що одним з негативних наслідків наявної невизначеності щодо наукових відкриттів, фіксація яких є головним чинником наукової статті, є те, що законодавством України не врегульовано питання щодо запобігання поданню заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, зокрема, призводить до неконтрольованого відтоку нових технологій та їх інтелектуальних складових за кордон.

Список використаних джерел:

1. Українець, А. Інтелектуальний капітал – передумова економічної незалежності України [Електронний ресурс] / А. Українець, П. Шиян, С. Олійнічук. – Режим доступу: [\www/ URL: http://www.ukrspirt.com/items/view/39](http://www.ukrspirt.com/items/view/39). – 01.11.2015
2. Всемирная организация интеллектуальной собственности. Основы интеллектуальной собственности. – К.: Изд. дом «Ин Юре», 1999. – 600 с.

3. Цивільний кодекс України: зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 260 с.

4. Pretnar, B. *Intelektualna lastina v sodobni konkurenci in poslova nju: pravne osnove, ekonomska analiza i podjetniski cilji* [Text] / B. Pretnar. – Ljubljana: GV Založba, 2002. – 239 p.

5. Полюяктова О. В. Інтелектуальна власність та інтелектуальний потенціал. – Вісник соціально-економічних досліджень. – 2003. – Вип. 15. — С. 250–254.

6. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (Signed at Stockholm on July 14, 1967 and as amended on September 28, 1979) [Electronic resource] // World Intellectual Property Organization. – Available at: http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html

7. Волков, О. І. Економіка й організація інноваційної діяльності: підруч. // О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.

8. Ковальчук, Т. Г. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності в Україні: зб. наук. пр. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – Вип. 1(32). – С. 75–80.

9. Бурлуцький О.В. Розгляд проблеми захисту права на наукове відкриття в умовах НТП України. – Часопис Київського університету права. – 2013. – №4. – С.246-249.

10. Когут Н.Д. Прогалини та аномалії в праві інтелектуальної власності. – Часопис Київського університету права. – 2015. – №1. – С.208-212.

УКРАЇНСЬКІ ВІНАХІДНИКИ ЗА КОРДОНОМ

*Волкова С. П.,
ст. викладач кафедри УДІД,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Упродовж багатьох років відбувається міграція науковців і винахідників з України, що становить загрозу як економічній безпеці, так і безпеці держави в цілому. Важливу роль в інноваційному розвитку країни відігравали й відіграють винахідники, адже вони є носіями технологій та рушіями перетворень і розвитку в техніці й промисловості.